

An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas 2022 - 2027

Achoimre Fheidhmeach

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

Téarmaíocht Míchumais

Tá an teanga an-tábhachtach. Baintear úsáid as go leor focal agus téarmaí chun míchumas a aimsiú in Éirinn agus go hidirnáisiúnta agus is difriúil an chaoi a tuigtear na focail seo thar grúpaí éagsúla. Bhí sé seo soiléir le linn an chomhairliúcháin le forbairt na Straitéise seo a thacú.

Mar chuid de fhorbairt na Straitéise nua seo, cuireadh téarmaíocht míchumais san áireamh. Fuarthas eolas ó roinnt Eagraíochtaí Daoine Faoi Mhíchumas (EDFM) agus scrúdaíodh dea-chleachtas idirnáisiúnta chomh maith.

Do dhaoine áirithe, is foinse bróid, féiniúlachta agus aitheantais é an téarma “daoine faoi mhíchumas” go bhfuil constaicí míchumasaithe ann laistigh den tsochaí agus nach bhfuil siad ann laistigh de dhuine aonair. Tá an cur chuige seo ag teacht le samhail sóisialta míchumais. Breathnaíonn an samhail sóisialta míchumais ar an gcaoi atá an tsochaí leagtha amach agus ar an gcaoi a gcuireann sé daoine faoi mhíchumas. Níl sé bunaithe ar lagú duine. Tá sé bunaithe ar na constaicí atá ann maidir le meonta, forbairt polasaí, rochtain nó easpa tacaíochtaí, agus an chaoi a d’fhéadfadh sé cosc a chur ar dhaoine a bheith rannpháirteach sa tsochaí ar bhonn cothrom le rogha agus le smacht ar a saolta féin.¹

Do dhaoine eile, tá an bhrí chéanna leis na téarmaí ‘daoine faoi mhíchumas’ agus ‘daoine faoi mhíchumas intleachta’ agus tá sé tábhachtach do na daoine sin a theastaíonn uathu a bheith aitheanta mar dhuine sula n-aithnítear iad mar gheall ar a míchumas. Ag teacht le próiseas forbartha na Straitéise nua, agus ag déanamh cinnte go bhfuil ionadaíocht déanta ar gach grúpa, beidh cur chuige comhoibríoch agus ionchuimsitheach i leith téarmaíochta míchumais ag an straitéis seo.

Baineann an Straitéis seo úsáid as an téarma ‘daoine faoi mhíchumas’ ina teideal agus go ginearálta tríd an Straitéis, an plean feidhmithe agus cáipéisí gaolmhara. Mar sin féin, baintear úsáid chomh maith as téarmaí do ghrúpaí ar leith ar nós ‘daoine faoi mhíchumas intleachta’ agus ‘daoine faoi mhíchumas síceasóisialta nó le deacrachtaí meabhairshláinte’ laistigh den Straitéis nuair is cuí. Is léiriú atá ann ar an gcur chuige comhoibríoch i leith fhorbairt na Straitéise agus mar aitheantas ar an ngá le bheith oscailte do fhorbairt teanga thar am.

1 Féach anseo: Samhail sóisialta míchumais | Carthanacht míchumais Scope RA le haghaidh tuilleadh eolais ar an samhail sóisialta míchumais

Ábhar

Tearmaíocht Míchumais

1.	Réamhrá	/3
2.	Tithíocht do Chách	/5
3.	An Straitéis agus Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine Faoi Mhíchumas	/6
4.	Ábhair	/8
	Ábhar 1 – Tithíocht agus Pobail Inrochtana	9
	Ábhar 2 – Comhoibriú Idirghníomhaireachta agus an Soláthar Tacaíochta	9
	Ábhar 3 – Inacmhainneacht Tithíochta	11
	Ábhar 4 – Cumarsáid agus Rochtain ar Eolas	12
	Ábhar 5 – Eolas, Saineolas agus Inniúlacht	13
	Ábhar 6 – Ailíniú Straitéise	14
5.	Plean Feidhmithe	/15
	5.1 Struchtúir Feidhmithe	15

2011-2021

Feabhra -
Meitheamh 2021

Iúil - Meán Fómhair
2021

2022-2027

An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine le Míchumas (2011-2016 (cuireadh síneadh ama leis go dtí 2020))

Comhairliúchán na Straitéise nua Babhta 1

- Ceistneoir ar líne
- Pleananna Straitéiseacha Áitiúla
- Aighneachtaí eagraíochtaí
- Taighde

Comhairliúchán na Straitéise nua Babhta 2

- Rannpháirtíocht Míchumais agus fócasghrúpaí Gréasáin Comhairliúcháin
- Údaráis áitiúla, Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta, Comhairle na hÉireann um Thithíocht Sóisialta agus na fócasghrúpaí FSS
- Cónaidhm Náisiúnta na bhfócasghrúpaí do Sholáthraithe Deonacha Seirbhíse

An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas (2022 - 2027)

Fíor 1: Amlíne maidir le forbairt na Straitéise Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas 2022 - 2027

Fíor 2: Dreamanna a chur le forbairt na Straitéise Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas (2022 - 2027)

1 Réamhrá

Tá sé mar aidhm ag An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas 2022 - 2027 forbairt a dhéanamh ar an obair atá curtha i gcrích ag an Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine le Míchumas (2011-2016 (STNDLM) (leathnaíodh go dtí 2021)) roimhe seo.² Forbraíodh an Straitéis nua seo ag an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht (RTRAO) i gcomhpháirt leis an Roinn Sláinte (RS) agus an Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige (RLCMLÓ) faoi na treoirphrionsabail Tithíochta do Chách - Plean Tithíochta Nua d'Éirinn. Déanann sé taifead ar an gcreat maidir le soláthar tithíochta do dhaoine faoi mhíchumas trí ghnáthpholasaí tithíochta.

Leagann An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Mhíchumas 2022 - 2027 (STNDFM) amach an fhís do chomhoibriú na ranna Rialtais, na ngníomhaireachtaí stáit agus eile maidir le tithíocht agus na tacaíochtaí gaolmhara a sholáthar do dhaoine faoi mhíchumas sna cúig bliana atá amach romhainn.

Is í fíís na Straitéise ná:

Daoine faoi mhíchumas a éascú chun maireachtáil go neamhspleách agus na roghanna agus an smacht cuí a bheith acu faoi cén áit, cén chaoi agus cé leis a bhfuil siad ina gcónaí, ag cur a gcuid sa phobal chun cinn.

Comhrochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar thithíocht le seirbhísí tacaíochta comhtháite a chumasú a thuilleadh.

Tá Éire ar an mbeagán tíortha a bhfuil straitéis ar leith acu maidir le tithíocht do dhaoine faoi mhíchumas. Léiríonn forbairt an dara straitéis tithíochta seo a bhaineann go sainiúil le daoine faoi mhíchumas tiomantas an Rialtais do chomhrochtain a sholáthar do thithíocht do chách. Tugann an Straitéis seo achoimre nach féidir le haon roinn nó eagraíocht Rialtais ar leith cur le fíís na Straitéise. Ba chóir an soláthar a dhéanamh i mbealach comhordaithe agus comhoibriú, ag teacht le Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine Faoi Mhíchumas, agus daoine faoi mhíchumas sa lár. Ag cur le “Alt 19 - Maireachtáil go Neamhspleách agus a bheith san áireamh sa phobal”, cinntíonn sé go bhfuil cearta comhionanna ag daoine faoi mhíchumas chun teacht a bheith acu ar thithíocht agus cearta comhionanna chun teacht a bheith acu ar thacaíochtaí atá de dhíth chun gur féidir leo a bheith in ann maireachtáil go neamhspleách laistigh den phobal.

Foilsítear an Straitéis seo mar chuid de sraith cáipéisí lena n-áirítear leagan Éasca-le-Léamh agus leagan Fuaime. Leagann an Straitéis amach mianta an Rialtais chun freastal ar na riachtanais tithíochta le tacaíochtaí gaolmhara i suíomhanna pobail do dhaoine faoi mhíchumas i bhfoirm torthaí.

² An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht, *An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine le Míchumas 2011-2016 (cuireadh síneadh ama leis go dtí 2021)* Oscailte Samhain 2021: gov.ie - An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine le Míchumas 2011 - 2016 (www.gov.ie)

An fhís uileghabhálach atá ag an Straitéis ná an deis a thabhairt do dhaoine faoi mhíchumas maireachtáil go neamhspleách agus cabhrú leo a bheith mar chuid dá bpobail. Ba é an t-aiseolas a tháinig ón gcéad chéim den chomhairliúchán a spreag forbairt na físe.

Tá an fhís tacaithe ag sé ábhar ina léirítear na réimsí ina bhfuil gá le gníomh chun an fhís a sholáthar. Tá sraith torthaí inmhianaithe i ngach ábhar nach mór iad a thabhairt i gcrích chun tacú le fíis na Straitéise agus í a sholáthar. Forbraíodh na hábhair agus gach ceann de na torthaí inmhianaithe mar thoradh ar an aiseolas ón gcomhairliúchán.

Aontaíodh le linn an mhionleasaithe a rinneadh ar an aiseolas ón dá bhabhta comhairliúcháin go raibh tábhacht chomh mór sin ag baint le bheith ag maireachtáil go neamhspleách agus le bheith mar chuid den chomhphobal go raibh soláthairtí ginearálta breise ag teastáil i dteannta na nÁbhar le cinntiú go gcuirfí an fhís i gcrích. Tá roinnt soláthairtí ginearálta curtha san áireamh mar chuid den Straitéis seo.

Cinntoidh na soláthairtí seo go mbíonn an Straitéis seo ag teacht le Tithíocht do Chách - Plean nua Tithíochta d'Éirinn. Plean uailmhianach Rialtais is ea Tithíocht do Chách le córas tithíochta inbhuanaithe fadtéarmach a sholáthar. Áirítear gníomhartha sonracha maidir le tithíocht do dhaoine faoi mhíchumas mar chuid den phlean.

Sa Phlean Feidhmithe a ullmhófar agus a foilseofar roimh dheireadh an R2 2022, beidh sonraí ann faoin gcaoi a d'fhéadfadh na torthaí a bhaint amach Tá roinnt gníomhartha tosaigh ann sa Straitéis a tosófar roimh fhoilseachán an Phlean Feidhmithe. Taispeánann cuimsiú gníomhartha mar sin rún an Rialtais chun dul i ngleic leis na saincheistanna a bhíonn ag daoine faoi mhíchumas atá ag lorg tithíochta chomh maith le comhartha soiléir a chur ar fáil do na páirtithe leasmhara go bhfuil gá le beart ar bhonn láithreach.

Cosúil leis An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine le Míchumas (2011-2016 (STNDLM) (leathnaíodh go dtí 2021)) bainfear an straitéis seo úsáid as an téarma “míchumas” i dtaca le ceithre chatagóir míchumais, i.e. míchumas céadfach, míchumas meabhairshláinte, míchumas fisiciúil agus míchumas intleachta. Cuirtear míchumais síceasóisialta san áireamh chomh maith nuair a tagraítear do dheacrachtaí meabhairshláinte, mar tá sé seo de réir samhail sóisialta na teanga. Le linn céad bhliana na Straitéise nua, tosóimid an próiseas um oibriú chun an t-eolas reatha a neartú maidir le riachtanais tithíochta laistigh de gach catagóir chun an phleanáil straitéiseach cuí a cheadú atá de dhíth chun soláthar deiseanna tithíochta le tacaíochtaí gaolmhara do dhaoine faoi mhíchumas a mhéadú. Beidh daoine faoi mhíchumas san áireamh chomh maith nach n-aithníonn le ceann de na catagóirí ar leith thuas, ar nós iad siúd le dédhiagnóis nó a bhfuil Uathachas orthu.

2 Tithíocht do Chách

Is é Tithíocht do Chách³ plean tithíochta an rialtais go dtí 2030. Is í an aidhm fhoriomlán atá ag an bplean tithíochta d'Éirinn ná gur cheart go mbeadh rochtain ag gach aon duine sa Stát ar theach a cheannach nó a fháil ar cíós ar phraghas réasúnta, atá tógtha ar ardchaighdeán agus san áit cheart, agus ardcháilíocht saoil ag baint leis. Is í fíís an phlean ná soláthar rialta tithíochta a bheith ann sna láithreacha cearta le hinbhuanaitheacht eacnamaíochta, sóisialta agus timpeallachta i gceist leis an gcóras. Meastar go dteastaíonn thart ar 33,000 teach nua gach bliain chun freastal ar an riachtanas.

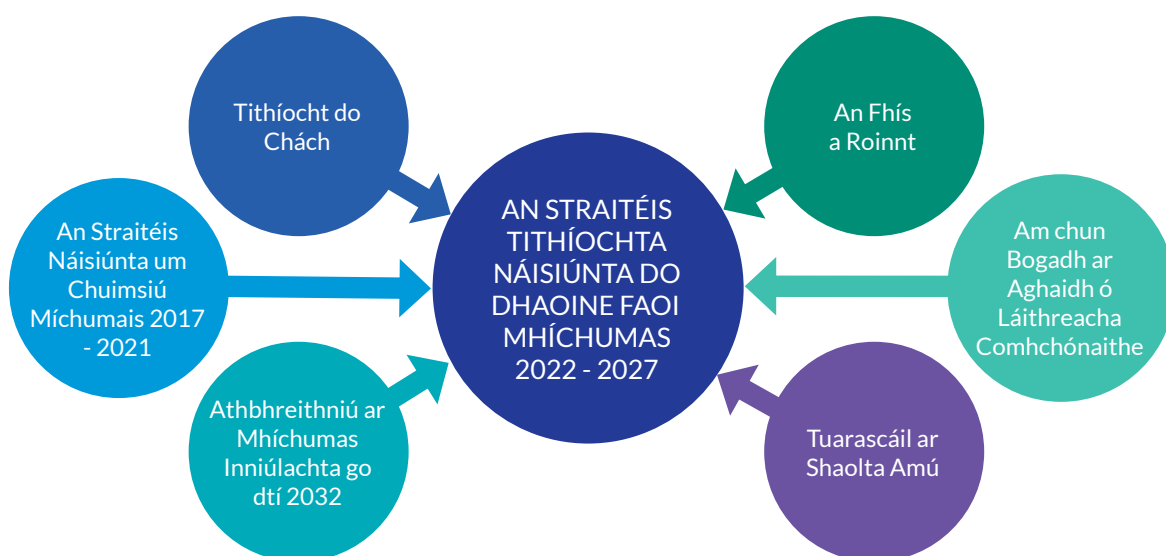
Conair 2 - Tá toradh a bhfuiltear ag súil leis ag baint le Deireadh a chur le hEaspa Dídine, Soláthar Tithíochta Sóisialta a Mhéadú agus Cuimsiú Sóisialta a Thacú - Comhionannas níos fearr maidir le deis, rogha aonair, agus maireachtáil neamhspleách do dhaoine faoi mhíchumas.

An gá le tithíocht do dhaoine faoi mhíchumas a bheith san áireamh ag údaráis áitiúla ina bPleananna Gníomhaíochta um Sholáthar Tithíochta agus tabharfaidh sé seo fócas don phleanáil straitéiseach don riachtanas aitheanta, agus an riachtanas atá tuartha san Athbhreithniú ar Chumas Míchumais go dtí 2032 (2021) de chuid an Roinn Sláinte a thuiscint chomh maith⁴.

Glacann Tithíocht do Chách an tábhachtach a bhaineann leis na Grúpaí Stiúrtha um Tithíocht agus Míchumas, ach tarraingíonn sé aird gur gá iad a neartú, ag cur dualgas ar na grúpaí chun tuairisc a dhéanamh ar fheidhmiú gach gné dá bPleananna Straitéiseacha Áitiúla.

Chun cur leis na gealltanais seo, leagann Tithíocht do Chách amach líon gníomhartha atá de dhíth chun freastal ar na torthaí atá leagtha amach sa phlean.

Chomh maith le Tithíocht do Chách, ailíneoidh An Straitéis Tithíochta Náisiúnta do Dhaoine faoi Míchumas 2022 le straitéisí agus polasaithe eile.

Fíor 3: Ailíniú Straitéise

3 An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht, *Tithíocht do Chách - Plean Tithíochta Nua d'Éirinn*. Oscailte Samhain 2021: gov.ie - Tithíocht do Chách - Plean Tithíochta Nua d'Éirinn (www.gov.ie)

4 An Roinn Sláinte, *Athbhreithniú ar Chumas Míchumais go dtí 2032 - Athbhreithniú ar Éileamh ar Chúram Sóisialta agus Ceanglais Acmhainne go dtí 2032* Oscailte Samhain 2021: gov.ie - Athbhreithniú ar Chumas Míchumais go dtí 2032 - Athbhreithniú ar Éileamh ar Chúram Sóisialta agus Ceanglais Acmhainne go dtí 2032 (www.gov.ie)

3 An Straitéis agus Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine Faoi Mhíchumas

Is é Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine Faoi Mhíchumas an Conradh idirnáisiúnta a chuireann chun cinn, a chaomhnaíonn agus a chinntíonn go bhfuil cearta daonna iomlána agus comhionanna ag daoine faoi mhíchumas.

Cuirtear agus cuirfear i gcónaí ábhair agus torthaí na Straitéise náisiúnta nua in iúl ag na hAilt CNACDFM cuí, chomh maith le prionsabail ghinearálta an CNACDFM agus cuirfidh sé an tuiscint ar chearta daoine faoi mhíchumas chun cinn.

Déanfar monatóireacht ar fheidhmiú na Straitéise tithíochta nua trí lionsa an Choinbhinsiúin.

Clúdaíonn ailt an Choinbhinsiúin réimse leathan ábhar lena n-áirítear rochtain, maireachtáil neamhspleách, oideachas, sláinte agus fostaíocht. Tá tábhacht áirithe ag baint le líon alt laistigh den straitéis seo. Leagann na ráitis seo a leanas amach an chaoi a rachaidh an Straitéis i ngleic leis na hailt áirithe.

Léiriú Intinne - Ailt 4(1)(f)

Cuirfidh an Straitéis cuspóirí Ailt 4(1)(f) chun cinn trí chuimsiú cur chuige Dearaidh Uilíoch i leith tithíochta.

Léiriú Intinne - Ailt 4.3

Cuirfear an Straitéis cuspóirí Ailt 4.3 chun cinn trí chomhairliúchán leanúnach agus trína chinntiú an rannpháirtíocht éifeachtach daoine faoi mhíchumas maidir le cinnteoireacht, trí fhóraithe áitiúil agus náisiúnta.

Léiriú Intinne - Ailt 9

Cuirfear an Straitéis cuspóirí Ailt 9 chun cinn trí sholáthar méadaithe tithe inrochtana sna láithreacha cearta, eolas inrochtana, agus teicneolaíocht oiriúnaitheach, agus aird a tharraingt ar an riachtanas le pobail inrochtana, agus ar an gcaoi sin rannpháirtíocht daoine ina bpobail a chur chun cinn.

Léiriú Intinne - Ailt 19

Cuirfear an Straitéis cuspóirí Ailt 19 chun cinn trína chinntiú go bhfuil rochtain ar thithíocht ag daoine faoi mhíchumas agus go bhfuil conairí níos soiléire acu chun rochtain a fháil ar sheirbhísí tacaíochta, agus a gcuimsiú sa phobal á chur chun cinn ó thaobh tithíochta de.

Léiriú Intinne - Ailt 28

Cuirfear an Straitéis cuspóirí Ailt 28 chun cinn trína chinntiú go bhfuil comhrochtain ag daoine faoi mhíchumas ar thithíochta poiblí chomh maith le conairí chun tithíocht inacmhainne a chur ar fáil.

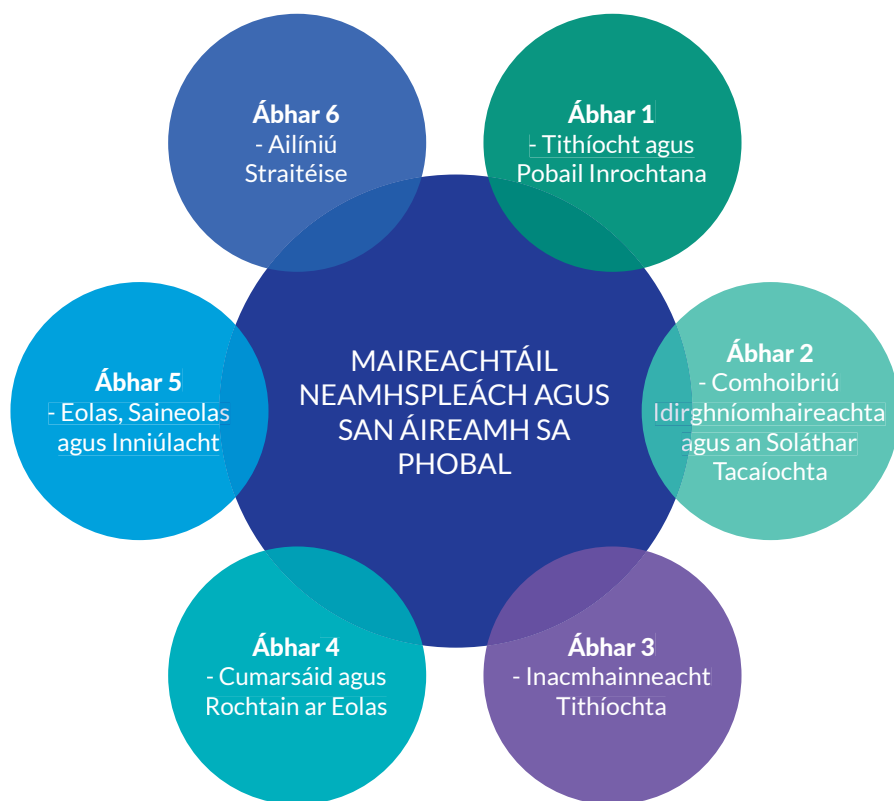
Léiriú Intinne - Ailt 31

Cuirfear an Straitéis cuspóirí Ailt 31 chun cinn trí shonraí a bhailiú chun comhordú éifeachtúil na tithíochta agus seirbhísí a bhaineann le tithíocht a chur ar an eolas agus a chumasú, a bheidh rochtain éasca air agus a bheidh foilsithe go minic.

4 Ábhair

Cuimsíonn a bheith ag maireachtáil go neamhspleách agus a bheith san áireamh sa phobal réimse leathan gnéithe. Ina measc seo, cuimsiú daoine faoi mhíchumas a chur chun cinn trí réimsí ar nós iompair, fostaíocht, seirbhísí pobail agus sóisialta agus tithíocht. Tabharfaidh Plean Feidhmithe CNACDFM an Rialtais atá le teacht achoimre ar chur chuige atá meascán de rialtas agus roinn i gceist chun an Coinbhinsiún a chur i bhfeidhm. Gné amháin de seo a bheidh in Alt 19 - Maireachtáil Neamhspleách agus a bheith san áireamh sa phobal, agus tá sé mar aidhm ag an straitéis an obair seo a mholadh agus a ailíniú lena chinntiú go gcuirtear cearta daoine faoi mhíchumas chun cinn, agus go bhfuil rochtain ag daoine ar thithíocht.

Is í an fhís uileghabhálach na Straitéisí atá tiomanta ag an aiseolas don chomhairliúchán ná maireachtáil neamhspleách a éascú. Is iad na hábhair thíos atá forbartha mar thoradh ar mhionleasú an aiseolais ón bpróiseas comhairliúchán agus tá na torthaí ann atá de dhíth chun é seo a bhaint amach. Sa Phlean Feidhmithe a ullmhófar agus a foilseofar roimh dheireadh R2 2022, beidh sonraí ann faoin gcaoi a d'fhéadfadh na torthaí a bhaint amach agus monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn. Tá roinnt gníomhartha tosaigh ann sa Straitéis, áfach, a tosófar roimh fhoilseachán an Phlean Feidhmithe. Taispeánann cuimsiú gníomhartha mar sin rún an Rialtais chun dul i ngleic leis na saincheistanna a bhíonn ag daoine faoi mhíchumas atá ag lorg tithíochta chomh maith le comhartha soiléir a chur ar fáil do na páirtithe leasmhara go bhfuil gá le beart ar bhonn láithreach.

Fíor 4: Ábhar

Chomh maith leis na hábhair, déanfar na soláthair seo a leanas chun aghaidh a thabhairt ar shaincheistean eile a luadh le linn an chomhairliúcháin agus chun an straitéis seo a ailíniú go soiléir le Tithíocht do Chách:

- Ainmneoidh gach údarás áitiúil Comhairleoirí Teicniúla do Thithíocht atá Feiliúnach do Dhaoine Faoi Mhíchumas.
- Ainmneoidh gach údarás áitiúil ionadaí óna Ranna Tithíochta le bheith i gceannas ar an gcomhoibriú idirghníomhaireachta.
- Ainmneoidh an FSS comhordaitheoir tithíochta i ngach limistéar ECSP le haghaidh Seirbhísí Meabhairshláinte chomh maith le Seirbhísí Míchumais le bheith i gceannas ar an gcomhoibriú idirghníomhaireachta.
- Méadóidh ról na Gníomhaireachta Tithíochta go mbeadh ról níos réamhghníomhaí acu trína chinntiú soláthar bearta faoin Straitéis agus chun an comhoibriú idirghníomhaireacht a chomhordú ar leibhéal réigiúnach agus náisiúnta.
- Cuirfear de chúram ar an nGníomhaireacht Tithíochta feidhmiú éasca an Achta um Chinnteoireacht Chuidithe a chinntiú le haghaidh na Ranna Tithíochta de chuid údarás áitiúil agus de chuid Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta (CCT) lena n-áirítear ullmhúchán treoracha agus soláthar oiliúna

Ábhar 1 - Tithíocht agus Pobail Inrochtana

Forléargas

Díríonn an t-ábhar seo ar shólathar tithíochta inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas agus cur chun cinn pobail inrochtana agus tithe atá dearadh uilíoch orthu. Cuirtear in iúl ag an CNACDFM agus, go háirithe, Alt 19 - Maireachtáil go neamhspleách agus a bheith san áireamh sa phobal agus Alt 9 - Rochtain, a bhfuil mar aidhm aige “daoine faoi mhíchumas a bheith ag maireachtáil go neamhspleách a chumasú ...agus lena chinntiú go bhfuil rochtain ag daoine faoi mhíchumas, ar bhonn comhionann le daoine eile, ar an timpeallacht fhisiciúil.” Tá sé tábhachtach go n-ailíníonn an t-ábhar seo le Tithíocht do Chách, go háirithe:

- Conair 2 -Deireadh a chur le hEaspa Dídine, Soláthar Tithíochta Sóisialta a Mhéadú agus Cuimsiú Sóisialta a Thacú, agus
- Conair 3 - Soláthar Tithíochta Nua a Mhéadú

Cuireann an t-ábhar seo na riachtanais éagsúla in iúl a thagann chun cinn do dhaoine faoi mhíchumas maidir le rochtain ar a dtithe agus a bpobail áitiúla (rochtain éasca ar sheirbhísí, ar shiopaí, agus ar iompair, de réir mar is cuí), agus trína chinntiú go bhfuil spriocanna ann maidir le soláthar tithíochta inrochtana. Fiosróidh an t-ábhar seo chomh maith an chaoi a d'fhéadfadh muid úsáid níos fearr a bhaint as teicneolaíocht oiriúnaitheach agus caighdeán rochtana i bhforbraíocht tithíochta a chinntiú.

Ábhar 1 Torthaí

- Tá méadú i soláthar tithíochta inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas trí spriocanna ar leith a leagan amach do gach soláthróir tithíochta sóisialta ag baint úsáide as cur chuige deartha uilíoch, de réir mar is cuí.
- Tacaítear le daoine faoi mhíchumas chun leas a bhaint as deiseanna tithíochta a thagann chun cinn trí mhéadú tacaíochtaí, foirmeálta agus neamhfhoirmeálta.
- Tá pobail agus forbraíochtaí tithíochta níos inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas.
- Déanann údarais áitiúla pleananna straitéiseacha le haghaidh riachtanais tithíochta do dhaoine faoi mhíchumas ina réimse riaracháin.

- Tacaítear soláthar tithíochta agus tacaíochta gaolmhara atá de réir phrionsabail CNACDFM trí chomhoibriú idir an FSS agus údaráis áitiúla ar leibhéal náisiúnta agus áitiúil agus trí chistiú cuí.

Plean Oibre Tosaigh

- Úsáid a bhaint as toradh Athbhreithniú ar Chostas Deartha Uilíoch agus Anailís Costais is Tairbhe chun eolas a dhéanamh don pholasaí agus don chleachtas agus leagan amach spriocanna cuí ó 2023 ar aghaidh.
- Do 2022 ba cheart go mbeadh na spriocanna a leanas san áireamh sna Pleananna Straitéiseacha Áitiúla:
 - Caithfear 15% ar a laghad de gach leithdháileadh na tithíochta ag údarás áitiúil a thabhairt chuig daoine faoi mhíchumas agus caithfear cúram sláinte agus sóisialta cuí a chur i bhfeidhm chun daoine a ligean a ndeiseanna tithíochta a ghlacadh.
 - 10% de thithíocht nua a chur in áirithe i ngach forbraíocht ghinearálta atá 10 dteach nó níos mó ann do thithe atá cáilithe faoi bhonn riachtanais míchumais.
 - Caithfear duine i gcathaoir rothaí a bheith in ann maireachtáil i 50% de sholáthar píblíne atá in áirithe do dhaoine faoi mhíchumas i ngach ÚÁ.
- Déanfar athbhreithniú ar Phleananna Straitéiseacha Áitiúla roimh dheireadh 2022 chun torthaí agus bearta na Straitéise nua a chur san áireamh chomh maith le bearta ó Thithíocht do Chách.
- Gníomhaíocht chomhordaithe idir údaráis áitiúla agus an FSS chun spriocanna tithíochta a phleanáil agus a chur leo le haghaidh daoine faoi mhíchumas sa phobal (le dí-chomhchónaí san áireamh) de réir Phlean Gníomhaíochta um Seirbhísí Míchumais 2022-2025 atá le teacht.
- An fhéidearthacht a scrúdú ar sholáthar seirbhíse chun lóistín a fháil atá cosúil le cuid na hAimsitheoirí Áite i Seirbhísí do Dhaoine gan Dídean.
- Bearta eile a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

Ábhar 2 - Comhoibriú Idirghníomhaireachta agus an Soláthar Tacaíochta

Forléargas

Tá an t-ábhar seo ag iarraidh cur leis an obair atá déanta cheana féin trína struchtúir seo a neartú agus trí chomhoibriú a fheabhsú idir na gníomhaireachtaí cuí.

Áirítear leis an ábhar seo torthaí maidir le feabhsúchán comhoibrithe éifeachtach idir údaráis áitiúla agus an FSS, comhoibriú idir-rannach níos fearr, seirbhísí tithíochta agus tacaíochta a ailíniú agus comhroinnt eolais cuí idir gníomhaireachtaí.

Ábhar 2 Torthaí

- Tá conair soiléir ag daoine faoi mhíchumas chun teacht a bheith acu ar thithíocht agus ar sheirbhísí tacaíochta.
- Creat rialála is fearr a thacaíonn le soláthar tithíochta do dhaoine faoi mhíchumas.
- Oibríonn agus comhoibríonn údaráis áitiúla agus an FSS go héifeachtach, ag feabhsú rochtain ar thithíocht do dhaoine faoi mhíchumas.
- Oibríonn agus comhoibríonn údaráis áitiúla, Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta, an FSS agus Soláthraithe Seirbhíse go héifeachtach, ag feabhsú rochtana ar thithíocht do dhaoine faoi mhíchumas, soláthar cúraim cónaithe atá pobalbhunaithe do dhaoine faoi mhíchumas, agus ag oibriú i dtreo deireadh a chur le soláthar cúraim cónaithe i láithreacha institiúideacha nó comhchónaithe.

- Tá na Treoirlínte Measúnachta agus Leithdháilte fite fuaite i bpolasaithe agus i nósanna imeachta na n-údarás áitiúil agus an FSS.
- Comhordú feabhsaithe agus méadú maidir le cistiú caipitil agus ioncaim le haghaidh tithíochta agus tacaíochtaí gaolmhara.

Plean Oibre Tosaigh

- Oibreoidh gach ionadaí údarais áitiúil ainmnithe óna Ranna Tithíochta go dlúth le comhordaitheorí tithíochta ainmnithe an FSS i ngach réimse ECSP do Sheirbhísí Meabhairshláinte agus do Sheirbhísí Míchumais.
- An ról um Tionónacht a Choimeád a leathnú ar bhonn náisiúnta tríd an earnáil CCT chun oibriú le húdarais áitiúla agus le Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta chun daoine le míchumais síceasóisialta nó deacrachtaí meabhairshláinte a thacú chun a dtionóntaí a choimeád agus chun easpa dídine a sheachaint.
- Samhlacha sóisialta tithíochta agus tacaíochta a scrúdú chun an eagraíocht a chur ar an eolas faoi roinnt treoirthionscadal chun an bealach barrmhaith a shocrú go bhféadfadh tithíocht agus tacaíocht ailínithe chun freastal ar riachtanais daoine faoi mhíchumas sa chaoi is fearr.
- Gníomhaíocht chomhordaithe idir údarais tithíochta agus an FSS chun spriocanna tithíochta a phleanáil agus a chur leo le haghaidh daoine faoi mhíchumas (le dí-chomhchónaí san áireamh) de réir Phlean Gníomhaíochta um Seirbhísí Míchumais 2022-2025 atá le teacht.
- Scrúdú a dhéanamh ar an gcaoi a idirghníomhaíonn na creataí rialála éagsúla lena chéile agus dearcadh acu lena chinntiú nach bhfuil siad ina mbac le soláthar tithíochta do dhaoine faoi mhíchumas.
- Samhlacha piarthacaíochta a scrúdú ar bhonn náisiúnta agus idirnáisiúnta chun struchtúir a fhorbairt tacaíocht a thabhairt do dhaoine a saolta is fearr a mhaireachtáil laistigh dá bpobail.
- Athbhreithniú a dhéanamh ar na Treoirlínte Measúnachta agus Leithdháilte chun na bunteachtaireachtaí a uasdátú agus a neartú agus iad a chur i bhfeidhm go daingean i bpolasaithe agus i nós imeachta na UÁ agus an FSS.
- Athchuaire a thabhairt ar bhunbheart 2.3. ón STNDFM 2011 go dtí 2016 (a cuireadh síneadh ama leis go dtí 2021) chun creat a chur ar bhonn foirmeálta le haghaidh cistithe ilbhliantúil do fheabhsúchán an chomhordaithe cistithe capitol agus ioncaim do thithíochta agus do thacaíochtaí gaolmhara.
- Caithfear athbhreithniú agus uasdátú a dhéanamh ag na páirtithe leasmhara cuí ar na prótacail a forbraíodh faoin Straitéis roimhe seo lena chinntiú go bhfuil siad sainoiriúnaithe agus chun an tiomantas do na prótacail a athdhearbhú.
- Bearta eile a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

Ábhar 3 - Inacmhainneacht Tithíochta

Forléargas

Díríonn an t-ábhar seo ar rochtain do thithíocht inacmhainne do dhaoine faoi mhíchumas a chumasú. Ag teacht le Tithíocht do Chách agus, go háirithe, Conair 1- Tacaíocht a thabhairt d'Úinéireacht Tí agus Inacmhainneacht a Mhéadú, tá sé tábhachtach go bhfuil daoine faoi mhíchumas san áireamh maidir le soláthar tithíochta inacmhainne.

Is grúpa iad daoine faoi mhíchumas in Éirinn a bhfuil ardriosca bochtaineachta os a gcomhair agus céatadán mór daoine faoi mhíchumas atá beo bocht agus i ngreim ag an mbochtaineacht. Tá go leor fianaise ann chomh maith go bhfuil ardcostais ag baint le míchumais in Éirinn nach gcuireann an córas reatha tacaíochtaí míchumais san áireamh.

Scrúdóidh an t-ábhar seo na saincheisteanna seo agus tabharfaidh sé aghaidh ar na dúshláin a bhíonn ag daoine faoi mhíchumas leis an earnáil phríobháideach maidir le úinéireacht tí agus cíós príobháideach.

Ábhar 3 Torthaí

- Tá rochtain ag daoine faoi mhíchumas ar scéimeanna tithíochta inacmhainne.
- Is féidir le daoine faoi mhíchumas teach a cheannach nó a fháil ar cíós ar phraghas réasúnta.
- Tá Scéimeanna Deontais atá maoinithe ag na ranna Rialtais sainoiriúnaithe le soiléireacht ar réimsí freagrachta le n-áirítear úsáid teicneolaíochta.

Plean Oibre Tosaigh

- Pléigh leis na páirtithe leasmhara don Scéim Cíosa Costais agus do na Scéimeanna Tithíochta Inacmhainne⁵ chun an acmhainneacht a fhiosrú do shocrú spriocanna faoi gach scéim agus iad a leathadh amach.
- Staidéar breise a dhéanamh ar dhea-chleachtas idirnáisiúnta maidir le soláthar tithíochta tréimhsí oifige éagsúla do dhaoine faoi mhíchumas lena n-áirítear scéimeanna atá aitheanta trí thaighde Cur Chuige maidir le Míchumas agus Tithíocht i nDlínsí Eile.
- Athbhreithniú a dhéanamh ar an Scéim Cúnaimh Caipitil (SCC) lena chinntiú go bhfuil sé ag oibriú go dtí barr a chumais chun tithíocht a sholáthar do dhaoine faoi mhíchumas.
- Torthaí an taighde ar Chostas Míchumais agus an chaoi a mbaineann siad le tithíocht do dhaoine faoi mhíchumas a scrúdú.
- Athbhreithniú a dhéanamh ar na téarmaí agus coinníollacha a bhaineann leis na scéimeanna deontais éagsúla a bhfuil céim chomhairliúcháin i gceist leo.
- Bearta eile a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

Ábhar 4 - Cumarsáid agus Rochtain ar Eolas

Forléargas

Díríonn an t-ábhar seo ar chumarsáid agus an rochtain ar eolas. Leanann an Straitéis ar aghaidh ag cur leis na héachtaí eolais/rochtana ón Straitéis roimhe seo.

Tá eolas ag an Straitéis gur próiseas dhá bhealach í an chumarsáid. Tá sé tábhachtach i ngach gné den saol go mbítear in ann cumarsáid a dhéanamh.

Tá sé mar aidhm ag an Straitéis a bheith cinnte nach bhfuil daoine faoi mhíchumas faoi mhíbhuntáiste agus iad ag cur a riachtanais in iúl agus maidir leis an gcumarsáid a fhaigheann siad. Áirítear leis seo eolas a chur ar fáil i réimse formáidí inrochtana agus chomh fada is atá praiticiúil trí bhealaí cumarsáide is fearr leo.

Ábhar 4 Torthaí

- Bíonn cur chuige réamhghníomhach agus seasmhach ag na gníomhaireachtaí maidir le soláthar eolais a bheidh comhordaithe ag An Gníomhaireacht Tithíochta.
- Tá méadú ar an gcumarsáid idir Gníomhaireachtaí Stáit agus daoine faoi mhíchumas maidir lena ndeiseanna tithíochta ó thaobh tithíochta agus tacaíochta de.
- Tacaíocht a thabhairt do dhaoine, an t-am agus an deis a bheith ann chun dul i ngleic le seirbhísí agus údaráis áitiúla atá ag teastáil uathu.

5 Féach: gov.ie - Tithíocht do Chách - Plean Tithíochta Nua d'Éirinn (www.gov.ie) le haghaidh tuilleadh eolais ar an Scéim Cíosa Costais, Scéimeanna Tithíochta Inacmhainne agus an Scéim Cúnaimh Caipitil

- Cuireadh eolas ar fáil i bhformáid inrochtana in aon áit amháin.
- Comhroinnt sonraithe níos fearr chun tuilleadh sonraithe tiomsaithe a chur ar fáil.

Plean Oibre Tosaigh

- Ullmhófar agus foilseofar Straitéis Feasachta ag An Ghníomhaireacht Tithíochta chun an Straitéis a chur chun cinn roimh dheireadh R2 2022.
- Ullmhófar agus foilseofar Straitéis Eolais agus Cumarsáide ag An Ghníomhaireacht Tithíochta roimh dheireadh R3 2022. Leagfaidh sé seo amach an chaoi a mbeidh cumarsáid déanta ar leibhéal náisiúnta agus ar leibhéal áitiúil le linn saoil an STNDFM.
- Housingdesignforall.ie⁶ a fhorbairt trí gach sórt eolais a chur ar fáil faoi thithíocht agus cúrsaí a bhaineann leo, a dhéanfaidh bainistíocht air agus a bheidh uasdátaithe ar bhonn leanúnach.
- Soláthar cáipéisíochta inrochtana a fhorbairt go gach formáid inrochtana.
- Bearta eile a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

Ábhar 5 - Eolas, Saineolas agus Inniúlacht

Forléargas

Chun seirbhísí seachadta tithíochta agus tacaíochta a bharrfheabhsú do dhaoine faoi mhíchumas, tá sé tábhachtach eolas a roinnt, chun eolas atá ann cheana a úsáid agus chun cur leaineolas laistigh d'eagraíochtaí. Tá sé tábhachtach a aithint go bhfuil acmhainní daonna ag teastáil le foireann díograiseach mar atá mínithe in Ábhar 2 chun seirbhís ionchuimsitheach a sholáthar do dhaoine faoi mhíchumas. Cuireann an t-ábhar seo bearta chun cinn chun feasacht agus tuiscint ar mhíchumas agus ar thithíocht a mhéadú laistigh de na heagraíochtaí cuí. Cuireann sé béim chomh maith ar fheasacht a mhéadú maidir le daoine faoi mhíchumas agus iad a bheith rannpháirteach go héifeachtach agus a bheith san áireamh ina bpobail. Áirítear leis torthaí a bhaineann le forbairt saineolais laistigh den earnáil tithíochta maidir le míchumas agus ar fhorbairt saineolais laistigh den FSS maidir le tithíocht agus míchumas. Glacann sé le háiteanna atá oiliúint thrasghníomhaireachta de dhíth chomh maith, mar shampla, tabhairt isteach agus feidhmiú an Achta um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 chomh maith le hoiliúint atá ag dul ar aghaidh ar an CNACDFM agus ar dhualgas na hearnála poiblí. Mar a cuirfear oiliúint cuí agus phraiticiúil ag daoine faoi mhíchumas san áireamh.

Ábhar 5 Torthaí

- Tá stór eolais, saineolas agus an cumas ag údaráis áitiúla, ag an FSS agus ag Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta chun seirbhísí agus eolas cuí a chur ar fáil do dhaoine faoi mhíchumas.
- Comhtháthaítear saineolas maidir le saincheisteanna míchumais isteach i ngach eagraíocht cuí.
- Tá tuiscint ar ról an duine eile i measc na bpáirtithe leasmhara atá seirbhísí fheabhsaithe do dhaoine faoi mhíchumas mar thoradh air.
- Cuireann foireann na n-údarás áitiúil agus foireann an Chomhlachta Ceadaithe Tithíochta na hathruithe i bhfeidhm atá de dhíth chun freastal ar a ndualgais faoin Acht um Chinnteoireacht Chuidithe 2015.

Plean Oibre Tosaigh

- Beidh seisiúin oiliúna ar siúl do pháirtithe leasmhara maidir le gach ról agus freagracht, ag cruthú tuiscint comhroinnte an ról agus na bhfreagrachtaí maidir le gach roinn agus gach páirtí leasmhar.

6 Féach anseo le haghaidh tuilleadh eolais: Baile - Tithíocht do Chách (housingdesignforall.ie)

- Ullmhóidh agus cuirfidh an Ghníomhaireacht Tithíochta clár oiliúna ar fáil d'fhoireann tithíochta an údaráis áitiúil agus d'fhoireann ó Chomhlachtaí Ceadaithe Tithíochta faoi athruithe próisis agus nós imeachta atá de dhíth chun an tAcht um Chinnteoireacht Chuidithe 2015 a chur i bhfeidhm.
- Bearta eile a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

Ábhar 6 - Ailíniú Straitéise

Forléargas

Cuireann an t-ábhar seo fócas ar gach straitéis agus polasaí an Rialtais ó thaobh tithíochta de go gcuireann siad cearta daoine faoi mhíchumas chun cinn, ag teacht le Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine Faoi Mhíchumas Cinnteoidh sé seo go dtagann agus go dtacaíonn An Straitéis Tithíochta Náisiúnta nua do Dhaoine faoi Mhíchumas 2022 - 2027 le straitéisí eile a bhaineann le míchumas, ar nós An Fhís a Roinnt agus an Straitéis um dhí-chomhchónaí Am chun Bogadh ar Aghaidh ó Láithreacha Comhchónaithe, agus an obair de réir an Chláir do thiomantas an Rialtais chun dul chun cinn a dhéanamh ar an ngá le tithíocht le tacaíochtaí cuí atá aitheanta san Athbhreithniú ar Chumas Míchumais go dtí 2032.

Cuirfidh an t-ábhar seo fócas ar straitéisí agus ar pholasaithe eile a ailíniú, ar nós Tithíocht do Chách agus Dualgas na hÉarnála Poiblí.⁷

Tá sé tábhachtach, ní amháin go n-ailíníonn gach straitéis, ach go gcuireann siad cuimsiú agus rannpháirtíocht daoine faoi mhíchumas chun cinn trína bhfeidhmiú.

Ábhar 6 Torthaí

- Tá an Straitéis mar bhonn faoi Thithíocht do Chách.
- Maidir leis na straitéisí Rialtais ar nós An Fhís a Roinnt, Am chun Bogadh ar Aghaidh ó Láithreacha Comhchónaithe, tagann agus cuireann siad leis An Straitéis Tithíochta Náisiúnta nua do Dhaoine faoi Mhíchumas agus an Plean Feidhmithe a bhaineann leis.
- Tabharfaidh an Plean Feidhmithe don Straitéis seo aird don Athbhreithniú ar Chumas Míchumais go dtí 2032 agus do Shaoilta Amú.
- Tá comhghuaillíocht straitéisí atá ag cur cearta daoine faoi mhíchumas chun cinn ionas nach mbreithnítear soláthar tithíochta mar neamhchomhtháite.

Plean Oibre Tosaigh

- Tabhairt faoi mhapáil na bpolasaithe cuí atá le breithniú agus le comhordú leis an Straitéis seo, chun gníomhaíochtaí breise a fhorbairt don ábhar seo mar thús do 2022.
- Bearta a chur san áireamh sa Phlean Feidhmithe chun aghaidh a thabhairt ar sholáthar na dtorthaí faoin ábhar seo.

⁷ An Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, *Dualgas na hÉarnála Poiblí um Chomhionannas agus Cearta an Duine* Oscailte Samhain 2021: gov.ie - Dualgas na hÉarnála Poiblí um Chomhionannas agus Cearta an Duine (www.gov.ie)

5 Plean Feidhmithe

Déanann Caibidil 9 thuas achoimre ar na torthaí atá de dhíth ón Straitéis chomh maith le cuid de na gníomhaíochtaí tosaigh a bheidh de dhíth chun na torthaí seo a bhaint amach. Tá sé tábhachtach go n-ullmhaítear Plean Feidhmithe mionsonraithe gan mhoill tar éis foilseacháin na Straitéise.

Cuireadh de chúram ar an nGníomhaireacht Tithíochta an Plean Feidhmithe a ullmhú. Stiúrfaidh an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht Meitheal thrí-rannach a bheidh freagrach as an bPlean Feidhmithe a chríochnú. Iarrfaidh an Mheitheal ar chomhpháirtithe an tsoláthair chun freastal ar chruinnithe Grúpa ar bhonn ad hoc de réir mar is gá chun tiomantais a fháil óna heagraíochtaí comhpháirtíochta ar sholáthar gníomhaíochtaí cuí. D'fhéadfadh an Grúpa eolas agus soiléireacht breise a iarraidh faoi aon ghné den phlean. Cuireadh An Gníomhaireacht Tithíochta an tacaíocht riaracháin ar fáil don Ghrúpa seo.

Déanfaidh an Plean Feidhmithe taifead ar na bearta atá de dhíth chun toradh a bhaint amach faoina hábhair éagsúla.

5.1 Struchtúir Feidhmithe

Tá an STNDFM 2022 go dtí 2027 ag iarraidh cur leis an obair atá déanta leis na struchtúir seo a bhunú agus chun obair na ngrúpaí a thabhairt ag an gcéad leibhéal eile.

Moltar go mbunaítear na struchtúir seo a leanas:

- Foghrúpa Forfheidhmithe Náisiúnta
- Grúpaí Stiúrtha um Tithíocht agus Míchumas
- Fócasghrúpaí Téamacha Náisiúnta
- Grúpaí Idirghníomhaireachta Réigiúnacha
- Cruinnithe démhíosúla den phearsanra míchumais díograiseach in údaráis áitiúla.

Tá fóram nua á phleanáil, le nasc a chruthú idir an Rialtas lárnach agus údaráis áitiúla maidir le feidhmiú an UNCRPD ar leibhéal údaráis áitiúil. Bunóidh an Foghrúpa Forfheidhmithe Náisiúnta na naisc oiriúnacha le haghaidh an fhórait sin maidir le tithíocht nuair a bhunófar é.

Rialtas na hÉireann
Government of Ireland